

Mottó: „növények és állatok egymást szolgálják, és bár valóban van versengés köztük, a szervező erő mégis az együttműködés”

Természetkárosítás a jogalkalmazók aspektusából

– Konferencia összefoglaló –

Az *Országos Kriminológiai Intézet* 2021. október 12-én széleskörű érdeklődést kiváltó szakmai-tudományos online konferenciát és továbbképzést rendezett az előadók személyes részvételével az Igazságügyi Palota Dísztermében, „*Természetkárosítás a jogalkalmazók aspektusából*” címmel.

Dr. Ben-Belgacem Anikó, a Kecskeméti Járási Ügyészség címzetes főügyészségi ügyésze köszöntötte a konferencia résztvevőit. Megnyitójában kiemelte, hogy a rendezvény célja a különböző szakterületek informálása, a részt vevő szervezetek tevékenységének bemutatása, az elméleti és gyakorlati problémák áttekintése, valamint az együttműködés minél magasabb szintre való emelése a természet megóvása érdekében.

Bevezető előadásában **Dr. Bándi Gyula** professzor, a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes ismertette az alapjogi biztosra és szószólóra vonatkozó jogszabályokat, valamint az Alaptörvény környezetvédelmi passzusait. A téma szempontjából legfontosabb alkotmánybírói határozatok köréből felhívta a figyelmet többek között a visszalépés tilalmára, a megelőzés elsőbbségére, valamint arra, hogy a környezetvédelem nemcsak állami, hanem állampolgári kötelezettség is. Hangsúlyozta az Alkotmánybíróság azon megállapítását is, hogy a biológiai sokféleség megóvása hosszú távú gondolkodásmódot és szabályozást igényel, a fajok sokszínűsége megőrzésének kötelezettsége azért fontos, mert azok önmagukban is értékesek és védelemre méltóak. Ezt követően statisztikai adatokkal szemléltette, hogy 2017-től a hivatalához érkező ügyek 3–5%-át teszik ki a természetkárosítással kapcsolatos esetek. Majd négy példán keresztül mutatta be az ügyek típusait, az alaptényállást, a főbb megállapításaikat, valamint kimenetelüket. Végül felvázolt néhány, az ombudsmani gyakorlat során észlelt problémát, így például azt, hogy a természetvédelmi bírság, természetvédelmi szabálysértés és természetkárosítás tényállása hármas szankciórendszer felosztása nehézkes; a jogalkalmazók nem elég befogadóak és nyitottak a természettudományos ismeretek iránt, illetve sokszor nem szerez tudomást a természetkárosításokról a közérdekvédelmi feladatokat ellátó ügyész, illetve az illetékes szerv.

Ezt követően az Agrárminisztérium kormány-főtanácsosa, **Herczeg Zoltán** számolt be tapasztalatairól. A természetvédelmi szankciók áttekintése után tájékoztatta a hallgatóságot a nemzetipark-igazgatóságok munkájáról. Elmondta, hogy évente 300–400 feljelentést tesznek, elsősorban és legnagyobb számban a közigazgatási hatóság felé, ezt követi a sorban a büntetőfeljelentések megtétele. Majd tipikus természetkárosító cselekményekről számolt be, így egyebek mellett az agrárium területén elkövetett jogellenes cselekményekről; a quadozásról, terepmotorozásról, egyéb járművel való közlekedésről, valamint illegális hulladéklerakásról védett természeti területeken. Beszült még a védett madarak szándékos pusztításáról is. Külön kiemelte a ragadozómadár-mérgezésekkel kapcsolatos eseteket és ezen

belül nagy hangsúlyt fektetett minden idők legsúlyosabb madármérgezésére, amely a turai Szent András Dombi Vadásztársaság területén történt, 2021 augusztusában. Az utóbbi esettel kapcsolatban kifejtette, hogy a mérgezés áldozata lett nyolc védett állatfaj 93 egyede, négy háziállat, valamint három vadászható faj 11 egyede és hat, a maradványokból nem meghatározható állat. Összesen 114 mérgezett állatot és 132 csalétket találtak a helyszínen. A madármérgezés elkövetői az egyik legveszélyesebb idegmérget, a karbofuránt használták olyan koncentrációban, amely akár 158 ember halálának okozására is alkalmas lehetett volna.

A természetvédelemmel kapcsolatos ügyészi feladatokról **dr. Teszár László**, a Legfőbb Ügyészség Közérdekvédelmi Főosztálya Közigazgatási, Gyermekvédelmi és Környezetvédelmi Osztályának munkatársa tartott prezentációt. Előadásában az Alaptörvényből indult ki, beszélt az ügyészség feladatáról, valamint a környezetvédelem érdekeinek védelmét szolgáló ügyészi közreműködésről. Rámutatott arra, hogy az ügyészi munka során elsősorban a környezetvédelemben, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemben alakult ki komplex szemléletű ügyintézés. Ha például az ügyész veszélyeztetve látja a környezet valamely elemét, és észleli, hogy nem járt el a hatáskörrel rendelkező szerv, akkor ilyen esetekben meg kell találnia a megfelelő intézkedést, akár az ügyészi szervezeten belül a másik szakág részéről, akár a nyomozati szervek, vagy a közigazgatási hatóságok értesítése útján. Hangsúlyozta, hogy a jogszabályok három szakterületen – büntetőjog, magánjog, közigazgatási jog – ruházzák fel az ügyészt intézkedési lehetőséggel. Az ügyész a védett állatok, illetve védett növények károsítása miatt kezdeményezett hatósági eljárások ismertetésén keresztül avatta be a résztvevőket az ügyészi közigazgatási tevékenységek körébe. Részletesen elemezte a 8/2017. (IV. 18.) AB határozatot és a közigazgatási szabályszegések új törvényi szabályozását. Emellett összefoglalta az ügyész magánjogi tevékenységének lényegét is.

A természetkárosítási bűncselekmények elbírálásának gyakorlati problémáiról **dr. Várhegyi Éva**, a Fővárosi Törvényszék címzetes táblabírája beszélt a résztvevőknek. Az előadás első fele a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelv érvényesülését értékelő jelentés legfontosabb megállapításait foglalta össze, amelyet az Európai Bizottság készített 2020-ban. Az értékelés szerint az irányelvet minden tagállam végrehajtotta, célkitűzéseit azonban csak részben sikerült elérni. A Bizottság meglátása szerint többek között hiányoznak a megbízható statisztikai adatok, eltérőek a fogalom meghatározások, a büntetési tételek felső határa alacsony, a szankcióknak nincs elrettentő hatásuk, továbbá a büntetőjogi és közigazgatási szankciók közötti viszony nem tisztázott. Az előadás második felében a bírónő saját kutatása eddigi megállapításairól számolt be. Meglátása szerint például kevés természetkárosítással kapcsolatos ügy jut el bírósági szakba, nem egyszer problémát okoz a szakértői bizonyítás, a nyomozati eljárásban keletkezett bizonyítékok bírósági eljárásban való felhasználhatósága, valamint a terjedelmes, szerteágazó jogszabályok ismerete. Végül felhívta a figyelmet, hogy a jogalkalmazás eredményeinek javítása érdekében szükség lenne például a bírók specializálódására, rendszeres képzésére és érzékenyítésére; a szakmai együttműködésre és információcserére a felderítő és nyomozati szervekkel, az ügyészséggel, valamint a szakértői testületekkel.

A szünet után az Országos Kriminológiai Intézet tudományos munkatársa, **dr. Tilki Katalin** „A természetkárosítás bűncselekmények felderítésének és vizsgálatának kérdései” című kutatás vezetője a vizsgálat főbb eredményeit ismertette. Rávilágított arra, hogy kevés olyan tanulmány készül, amely elemezné a természetvédelemmel kapcsolatos bűncselekményeket. Éppen ezért van jelentősége a Legfőbb Ügyészség által kezdeményezett kutatásnak. Beszámolt arról, hogy a vizsgálat alapját olyan büntetőügyek képezték, amelyekben a feljelentés elutasítására vagy a nyomozás megszüntetésére került sor. A kutatás során összesen 85 ügy elemzését végezte el. A legnagyobb számban a nyomozás megszüntetésével és emellett többségében ügyészségi megrovás alkalmazásával zárult az ügy; illetve büntethetőséget kizáró ok – tévedés – állt fenn; valamint az elkövetett cselekmény nem minősült bűncselekménynek. A büntetőeljárás leggyakrabban gyógyhatású készítmények engedély nélküli behozatala, fokozottan védett/védett madarak elpusztítása, fészkelőhelyek megsemmisülése, fokozottan védett halak kifogása miatt, továbbá Natura 2000 területen engedély nélküli tevékenység végzése miatt indult. Végül felvázolta a nyomozást nehezítő tényezőket. Ide sorolta az időmúlást vagy a megfelelő monitoring vizsgálatok hiányát, illetve a védett és a védettség alá nem tartozó területek összekeverését, valamint annak a megítélését, hogy mi ténykérdés és mi jogkérdés, továbbá a védett növények külső jellemzőiről való ismeretek hiányát.

Dr. Zsigmond Csaba r. alezredes, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Karának mesteroktatója a veszélyeztetett fajok nemzetközi illegális kereskedelmének fő tendenciáiba avatta be a jelenlévőket. Előadása elején a nemzetközi csempészhalozatok kialakulásáról beszélt, majd ezt követően körvonalazta a nemzetközi növény- és állatcsempészet jellemzőit. Bemutatta a lefoglalások éves számának, rendszertani besorolásának és kontinensek szerinti megoszlásának alakulását. Ezután áttért saját korábbi kutatására. Elmondta, hogy a vizsgálat alapját a 2015–2020 között történt, az összes EU ország vonatkozásában végrehajtott lefoglalások képezték. Megállapította, hogy az Európai Unió területére harmadik országokból legtöbbször gyógyhatású készítményeket, korallokat, elefántcsontot importáltak. Az export tekintetében az elefántcsont és az európai angolna emelkedett ki. Egy másik elemzéséről is beszámolt, ennek keretében 105 rendőrségi bűnügyi iratot vizsgált meg, amelyekben természetkárosítás büntetnének gyanúja miatt rendeltek el nyomozást és nemzetközi jelleggel bírtak. Következtetése szerint a magyarországi csempészet jellemzője az, hogy az ország elsősorban tranzit- és célország. Légi úton legtöbbször egzotikus állat- és növényfajok, a közúti forgalomban pedig veszélyeztetett növények és védett madarak csempészete valósult meg.

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály, Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályának munkatársa, **dr. Daróczy István** r. alezredes a nyomozók szemszögéből világította meg a természetkárosítás bűncselekményt. A deliktum jelentősége vonatkozásában az előadó kiemelte a hazai védett és fokozottan védett fajok, és azok élőhelyének, valamint a nemzetközi védelem alatt álló fajok kereskedelmének szabályozása fontosságát. Kitért a környezeti bűncselekmények egyik sajátosságára is, nevezetesen az alacsony lebukási kockázatra, illetve a könnyen elérhető magas profitra. Megállapította, hogy ez az állítás igaz a természetkárosítás bűncselekmény elkövetőinek egy részére, mert a nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező terheltek hatalmas

bevételeket tudnak realizálni a bűncselekmények elkövetése révén. Ezt követően néhány ügy nyomozási tapasztalatainak bemutatására került sor, így például az illegális vadászati tevékenységekkel, illetőleg a védett állatok származékának engedély nélküli tartásával kapcsolatos nyomozásokról; papagájok, védett hullók és méreggel öló állatok engedély nélküli tartásáról. Emellett kivetítette a CITES engedélyek és az EU bizonylat nyomtatványát, és felhívta a figyelmet a nyomozó hatóság által tapasztalt ezzel kapcsolatos problémákra. Véleménye szerint ezekben az ügyekben az lehetne megoldás, ha érvényesülne „a természeti kárt okozó fizessen” elve.

A konferencia utolsó előadását a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Rendészeti Főosztályának munkatársa, **Kovácsné Simon Szilvia** pénzügyőr százados, rendészeti szakreferens tartotta ellenőrzési tapasztalataikról és a felmerülő problémákról. Előadásában részletesen áttekintette a vámhatósági ellenőrzés szakaszait, kezdve a vámárnyilatkozat megfelelő kitöltésének ellenőrzésétől, a mellékletek egyezőségének vizsgálatán keresztül, egészen az engedélyek hitelesítéséig. Ezt követően meghatározta a jogellenes kereskedelem fogalmát és felsorolta az ennek minősülő eseteket. Majd felvázolta a felderítés esetén általuk követett eljárás lépéseit. A felderítési statisztika adatai alapján leszögezte, hogy 2015–2020 között a NAV szervei évente átlagosan 27 természetkárosítással kapcsolatos felderítést realizáltak, ezeket jellemzően az ukrán-magyar, szerb-magyar határszakaszok, valamint a Liszt Ferenc Repülőtér forgalmában derítették fel. Az eljárásaik során felmerülő nehézségek közé sorolta például azt, hogy a veszélyeztetett fajokból készült termékek nagy része ajándéktárgyként kapható, ezek engedély nélküli behozatalával akaratlanul is természetkárosítás bűncselekmény elkövetése valósulhat meg; gyakori az árnyilatkozatok helytelen kitöltése; de problémát jelent az élő állatok elhelyezése az illetékes hatóság kiérkezéséig és a jogellenes szállítás közben elhullott állatok kezelésének kérdése is.

A konferenciát **dr. Ben-Belgacem Anikó** zárta. Külön megköszönte az Országos Kriminológiai Intézetnek a konferencia megszervezését és azt, hogy újra egy olyan eseményen vehettek részt a szakemberek és az érdeklődők, amely összeköttetést hozott létre az elmélet és a gyakorlat között. Hangsúlyozta, hogy az együttműködés végső célja a teremtett világ megőrzése az utókor számára.

A 140 fő ügyész, valamint az AJBH, a jövő nemzedékek érdekeinek a védelmét ellátó biztoshelyettes, az Agrárminisztérium, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Rendészeti Főosztályának érdeklődő kollégái mellett a konferenciához csatlakoztak bírák, a WWF Magyarország TRAFFIC, a Magyar Madártani Intézet munkatársai, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar hallgatói is.